

Jan Stępień

"Inizi di lirica ascetica e mistica persiana", Giuseppe Messina, Roma 1938 : [recenzja]

Collectanea Theologica 19/4, 541-542

1938

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Również pojęcie o sakramentalnej sprawczości przez upodobnienie się do Zbawiciela czyli o sakramentalnym naśladowaniu Chrystusa domaga się pewnego uzupełnienia a może nawet i korekty. „Sakramentale Christusnachahmung“ polega — według Söhnгена — nie tylko na wywołaniu skutków sakramentalnych, upodabniających się do sakramentalnej przyczyny, lecz cała działalność sakramentalna w swojej istocie polega na upodobnieniu się do Chrystusa w Jego zbawczych czynnościach do tego stopnia, „dass das Sein der Wirkung als Sein durch Gleichgestaltung bestimmt werden muss“ (I, 95). Rzecz ma się podobnie jak przy wykonywaniu autoportretu, gdzie dzieło powstaje i istnieje drogą upodabniania się do malarza. Atoli na czym to podobieństwo polega przy Sakramencie Ołtarza, A. bliżej nie wyjaśnia, gdyż pewne tłumaczenia (I, 39, 64 i 99), których Autor używa nie są m. zd. wystarczające i samego centralnego zagadnienia co do metafizycznej istoty mszy św. nie rozwiązują. W związku z powyższymi podkreśla S. z całym naciskiem, że Chrystus jest obecny w ofierze eucharystycznej „auch in derselben Opfertat wie am Kreuze, sola offerendi ratione diversa“ (I, 99). W jaki sposób można pogodzić tożsamość (numeryczną?) z pojęciem upodabniania się, które — jak z przytoczonego przez Autora przykładu z autoportretem wynika — zakłada różnicę między samą rzeczą a jej podobieństwem?

Zresztą sama metoda jaką zastosował Söhngen, mianowicie wybranie drogi środkowej pomiędzy tradycyjną nauką scholastycznych dogmatyków a zapatrywaniem Szkoły Benedyktyńskiej, już z góry powoduje pewne nastawienie krytyczne do poglądów Autora, czego są wyrazem niektóre recenzje. Sądzę, że może skłonią one Autora do poddania ścisłej rewizji swych zapatrywań i wzbogacenia katolickiej sakramentologii nowym przyczynkiem.

W każdym razie trzeba stwierdzić, że omawiane rozprawy należą do tych dzieł, nad którymi teolog zajmujący się sakramentologią nie może przejść do porządku dziennego i z tego względu zasługuje na szczere polecenie.

Lwów

Ks. Stanisław Frankl.

Giuseppe Messina S. J., Inizi di lirica ascetica e mistica persiana (Sacra Script. Antiquit. Orient. Illustrata, Biblica et Orientalia, n. 7), Roma 1938 (Pont, Istit. Bibl.), str. 53, cena Lit. 10.

W serii prac znanego specjalisty od historii porównawczej religii najwybitniejszego znawcy iranizmu, O. Prof. Messiny S. J., ukazała się w r. 1938 rzecz nowa, wydana jako tom 7 *Biblica et Orientalia*, omawiająca początki liryki ascetycznej i mistycznej.

W pierwszej części „Albori di lirica religiosa persiana“ daje Czcigodny Autor ogólne tło geograficzno-etnologiczne rozwoju liryki w Persji, wyznacza jej początki na koniec X wieku naszej ery następnie omawia przejście ze starego języka perskiego pehlevi do nowo-perskiego, a wreszcie przedstawia główne źródło perskiej liryki ascetycznej i mistycznej, które widzi w sufizmie, a którego czołowymi przedstawicielami są: Abû Said i Bâbâ Tâhir.

W części drugiej i trzeciej mamy doskonały, a pod względem formy oddany na wzór oryginału, poetycki przekład kwartyn wspomnianych dwóch poetów. Uderza w nich wżgarda dla rzeczy stworzonych i całkowita ufność w Bożą Opatrzność. Ponad wszystkie cnoty moralne asceta przekłada miłość bliźniego i miłosierdzie. Wszystkie niemal figury poetyckie oddać mają zjednoczenie z Bogiem i szczęście, jakie posiada dusza, znajdująca się w Bożym objęciu. Przewodnią ideą perskiej poezji ascetyczno-mistycznej jest myśl, że Bóg jest jedyną ucieczką i że bez Niego nie masz dla człowieka prawdziwej radości.

W części „Ascetica e mistica“ omawia Autor powstanie, cechy, oraz różnice między ascetyką i mistyką w Persji, a w piątej „Contrasto col legalismo musulmano“ wykazuje kontrast, jaki zachodzi między omawianymi utworami lirycznymi a legalizmem muzułmańskim. O ile ten ostatni podkreślał strach przed karą, ślepe posłuszeństwo i adorację, a jako środki uszczęśliwienia człowieka podawał odmawianie części Koranu i ciągłe ablucje, to sufizm przeciwnie — kładł nacisk cały na zjednoczenie się z Bogiem, na miłość bliźniego i miłosierdzie. Autor razem z wybitnymi islamistami, Kremmerem Alfr. (*Geschichte der herrschenden Ideen des Islam*, Leipzig 1868, 67) i Hortenem M. (*Mystische Texte aus dem Islam*, Kleine Texte 105, Bonn 1912, 2 n.) dopatruje się tu wpływów chrystianizmu i to zarówno jeśli chodzi o pierwszych ascetów muzułmańskich, którzy naśladowali nasze chrześcijańskie życie zakonne, jak i w poezji ascetycznej i mistycznej, opiewającej zjednoczenie się duszy z Bogiem.

Opinię tę potwierdza i fakt, że pierwsze perskie tendencje ascetyczne zjawiają się w Mezopotamii, a szczególnie w Bagdadzie, gdzie jak wiadomo, żyli i pracowali liczni chrześcijanie.

Nowa książka O. Prof. Messiny, jakkolwiek niebogata w ilość drukowanych stron, zawiera jednak wiele materiału, zaczerpniętego z pierwszych źródeł i jako dzieło znakomitego iranisty, stanowi ogromnie cenny przyczynek naukowy do badań nad akcentowaną dziś tak silnie historią porównawczą religii.

Rzym

Ks. Jan Stepien.